

לבעינה של הערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תצז
י"ב בסיון תשפ"ד
פרשת "בהעלותך"

"וְרוּחַ לְהִלְכִים בָּהּ"

הארת סגולת ישראל בעת הגאולה

לשבת אחת מאז תחילת המלחמה. בעזרת ה', אחרי הניצחון הגדול". מדובר על יהודי בעל שמונה ילדים, שכלל אינו מחוייב בשירות מילואים. מכיוון שיש לי קשר לאחד המעגלים שלו ביררתי וגיליתי שהפעם היחידה בה שב לביתו הייתה לרגל ברית המילה של נכדו. אם כך, מדובר בלוחם שהוא כבר סבא! כמו כן, השבוע עם ישראל קבר יהודי

אחר, בן ארבעים ותשע, שאף הוא כבר היה לסב ועמד לפני חתונה נוספת במשפחתו. מדוע גיבורים אלה יוצאים לשדה הקרב? מניין הם יונקים את תעצומות-הנפש הללו? מניין נשאב גם אנו כוחות?

במוצאי השבת שעברה התבשר עם ישראל על פדיון השבויים שהתרחש במהלך השבת. עקב כך שטף גל של שמחה את כל עמנו המופלא, לאו דווקא את אלו המכירים את החטופים שחולצו. חיילים שהיו שותפים במבצע סיפרו בראיונות על תחושות עצומות שהם חוו,

"מִמַּעֲנֵי הַיְשׁוּעָה"

נמשיך במהלך בו פתחנו בזמן 'קיץ' - לבסס ולעסוק ביסודות של התפיסה הרוחנית הדתית-לאומית, שמכוחה אנחנו נמצאים דווקא בישיבת 'הכתל'. לתפיסתנו ולראייתנו האמונית יש אמנם גם השלכה פוליטית, אולם שורשיה נטועים ביסודות שאותם נברר בעזרת ה'.

אנו מצויים בעיצומה של תקופת מלחמה, בה ישנם גילויים מופלאים של מסירות-נפש בקרב האומה. אני סבור שמקורותיה של מסירות זו יונקים מהופעה אלוקית של סגולת ישראל שמתפרצת בדור הזה.

כביטוי למסירות מופלאה זו ניתן לספר, שאתמול הציע אחד הר"מים בישיבה לחברו מימי הישיבה התיכונית, המשמש כקצין בכיר בחזית המלחמה הדרומית, לקחת הפוגה יזומה מן המלחמה בה הוא מצוי מאז פרוץ המלחמה ולהתארח בישיבה. החבר השיב לו במילים קצרות, ואני מצטט: "יצאתי

**גדלות זו
המפעמת באומה
נובעת מכוחה
של סגולתם הפנימית
של ישראל**

”עַם זֶה יִצְרָתִי לִי”

בספר 'סגולת ישראל' מופיעים דברים חשובים של הרב צבי יהודה, שיש לשים לב אליהם. הרצי"ה התייחס לדבריו של אחד משופטי בג"צ דאז, שטען שאנו גזענים. על כך הגיב הרצי"ה⁴: "אכן אנחנו גזענים, אך יש הבדל יסודי - תורת הגזע שלנו היא גדר יצירה אלוקית. כך יצר אותנו רבונו של עולם. איננו אשמים, ואיננו בעלי גאווה" - כשם שאריה נברא אריה ולא חתול. "אלא ה' יצר אותנו כך! הוא יצר אותנו עם של נביאים, עם של הדבקים בה' אלוקיכם'. מתוך היצירה שלו, מתוך הבחירה האלוקית שלנו נמשך כל החיוב שלנו בתורה ומצוות, וכל הקדושה המתפרטת המעשית". זהו הבדל מהותי אם ראשיתה של יצירת עם ישראל היא מאיתנו או מאיתנו. "הדבר לא מתחיל מההתחלה המוסרית, מאתערותא דלתתא" הנבחנת בשאלה האם אנחנו טובים יותר או פחות, האם אנו מקיימים את רצון ה' בשלימות אם לאו - "אלא מאיתערותא דלעילא", מהבחירה האלוקית בנו, "ומתוכה - 'ושכנתי בתוכם' למטה. זה עיקר העיקרים! יש לכך סגנונות שונים, אך הכל חוזר לנקודה הזאת. ככל שיתברר יסוד האמונה הזה, יותר נתקרב לחזרה בתשובה של כל עם ישראל".

אתמול ישבתי עם בני שיעור ד' ועלתה שאלה מצוינת: איך אנחנו יכולים לדבר עם בחורים חילוניים? הלוא איננו יוצאים מתוך אותה נקודת מוצא, שהרי הם טוענים שהם אינם מאמינים בה! נזכרתי באותו רגע שרבונו הגדול, הרב הדרי זצ"ל, אמר לנו לפני עשרות שנים: כאשר עולה השאלה הזו בשיחה חייל, שאל אותו: "מה מביא אותי ואותך להיות ביחד על הפיסטין הזה?"⁵ בלשונו של הרב הדרי.

התשובה לכך מצויה בדברי הרצי"ה הבאים: "זה היסוד האמיתי לגאולה שלמה ולתשובה שלמה. כשכל הישיבות בישראל", שהן מעוז הרוח ומוקד השראת השכינה בד' אמות של הלכה, "כשכל

למרות שהם כלל לא ידעו את מי הם פדו. מאידך גיסא, במוצאי שבת האחרונה התבשרנו בבשורות קשות מאוד ולב האומה נשבר, בבחינת האמור בזכריה¹: "וְסִפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל הַיְחִיד וְהָמָר עָלָיו כְּהָמָר עַל הַבְּכוֹר".

אף על פי כן, ממשיכים בעוז. אחד מתלמידי הישיבה שנמצא במלחמה נשאל על ידי אחד הר"מים בישיבה כיצד הוא מרגיש. ברגע הראשון הוא השיב לו שקשה, אך מיד תיקן את עצמו: "אנחנו חזקים וממשיכים בעוז ובגבורה".

גדלות זו המפעמת באומה נובעת מכוחה של סגולתם הפנימית של ישראל. תורת הרב זצ"ל ובנו הרצי"ה זצ"ל בנו ובונות את הרוח הגדולה הזו. אולם, רוח רוחנית-תורנית-אמונית זו זוקקת לימוד והעמקה, מעבר לרגש הטבעי שמתפרץ מכוח סגולת ישראל. רוח זו נדרשת להיות גדולה אף יותר בבית מדרש זה, שהרי "מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה"². מכאן יצא העוז - ובזמננו אין 'עוז' אלא תורת הרב זצ"ל ובנו הרצי"ה וממשיכי דרכם - ויקרין אל האומה כולה.

כבר עמדנו על כך שמקורה של רוח זו הוא בתורתם של רשב"י ורבי עקיבא, שהיה נושא כליו של בר כוכבא. רשב"י הוא אבי תורת הסוד, שממעינה נמשכו נחלים ויובלים רבים במהלך הדורות. אחד הממשיכים החשובים הוא ספר 'הכוזרי' לרבנו יהודה הלוי (ריה"ל). הרב צבי יהודה זצ"ל היה חוזר פעמים רבות מספור על הדברים שנמסרו בשם הגר"א על כך "שהוא קדוש וטהור ועיקרי אמונת ישראל ותורה תלויין בו"³. המשכה של דרך זו הוא בכתבי המהר"ל מפראג, ובפרט בספרו 'נצח ישראל', שדווקא בעת הזו נחוץ להרבות בלימודו. כיוון רוחני זה המשיך והתפתח בתורתו של מרן הרב זצ"ל. אלו הם שלושת עמודי השיטה הרוחנית שאנו הולכים לאורה.

⁴ שיחות הרב צבי יהודה-סגולת ישראל, עמודים 40-41
⁵ כלומר: על הגבעה הזו (בלשונו: על הג'בל הזה).

¹ פרק יב, פסוק י
² ישעיהו, פרק ב, פסוק ג
³ תוספת מעשה רב (בספר בית יעקב), אות טו

נמנים כעת בין הלוחמים כעת בעזה, ברפיח, ברמת הגולן או בלבנון.

’הכוזרי’, כך הבאנו לעיל, מוגדר על ידי גדולי ישראל כ’קודש קודשים’. כך התבטא עליו המהריא”ז ענזיל¹⁰, תלמיד בעל ’קצות החושן’. מדוע ספר זה הוא ’קודש קודשים’? מפני מה הגר”א מכנה אותו ’קדוש וטהור’? משום שהוא עוסק בעם ישראל!

ואכן, יסוד זה מצוי כבר בדברי ’הכוזרי’, ואינו ’המצאה’ של הרב צבי יהודה, חלילה. כאשר ’הכוזרי’ מבאר¹¹ את ברכת ”אהבת עולם”, היכולה להלכה לשמש גם כברכת התורה¹², הוא מצביע על כך שמלשון הברכה משתמע שאהבת ה’ לנו היא המניעה לנתינת התורה, ולא להפך: ”ובאהבה זו נצטוונו להאמין, ועליה אנו מודים ומשבחים בברכת ’אהבת עולם אהבתנו’. עלינו לכוון בברכה זו כי ההתחלה היא מעת האלוק, לא מאיתנו”. ההתחלה היא מאת האלוק שהוא בחר בנו. הבחירה האלוקית היא זו שעשתה אותנו ל’גזע עליון’, הנושא את דבר ה’ ואת הבשורה האלוקית בעולם. זוהי שליחות אלוקית שהוטלה עלינו להיות עם ה’. על כן אומר הרצי”ה¹³: ”זהו העניין האמיתי של ’הברכה בתורה תחילה’... זו תמצית כל ספר ’הכוזרי’”. זו הדגשת הגאון (מולנה): ’עיקרי אמונת ישראל ותורה’ - ראשית מופיעה ’אמונת ישראל’ ומתוכה מתברר עניינה של התורה.

בהמשך הביא הרב צבי יהודה את דברי ה’זוהר’ הקדוש¹⁴: ”ישראל, אורייתא וקודשא בריך הוא - חד הוא”, ומכך הוא הסיק כי ”כפירה בנצח ישראל היא כפירה באלוקים”¹⁵!

לומדי התורה בישראל”, ובראש ובראשונה - אנחנו, ”תמלאו ביסוד האמונה הזאת, בנקודה האמונית האמיתית היסודית הזאת, בקודש הקודשים הזה - תתקרב הגאולה השלמה בלי ספק. רק מתוך זה ועל יסוד זה, יש ערך חשיבות לבניין המלכות והפוליטיקה”.

”אַהֲבַת עוֹלָם אַהֲבַתְנוּ”

ברצוני להסביר את הדברים. יש להבין שראשית הכל היא הבחירה האלוקית בנו, כפי שאנו אומרים בברכת התורה: ”אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ”. מתוך הבחירה בנו נובעת נתינת התורה. הגמרא בנדרים⁶ ובבא מציעא⁷ שואלת: ”עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ?”⁸ ”דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר⁹: ’וַיֹּאמֶר ה’ עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיְכֶם’. אמר רב יהודה אמר רב: שלא ברכו בתורה תחילה”.

מה פירוש הביטוי הזה? לכך התכוון הרצי”ה באומרו: ”הדבר לא מתחיל מההתחלה המוסרית, מאתערותא דלתתא, אלא מאתערותא דלעילא, ומתוכה - ’שכנתי בתוכם’”. כלומר: על לימוד התורה להימשך מתוך ההבנה הזו, שיסוד הכל הוא בבחירה האלוקית בנו, שהיא סגולת ישראל. ”אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים” ומתוך כך נמשכת תורה לבית המדרש. חולשה בהכרה זו כונתה בפי חז”ל: ”שלא ברכו בתורה תחילה” - היינו שלא העמיקו דיים ביסוד אמוני זה הטמון בברכת התורה ולא הפנימו אותו כנדרש.

אם כן, עלינו לזכור שאיננו באים לשיבה כדי להיות תלמידי חכמים, כי אם על מנת לבנות בקרבנו את התורה, כחלק מהופעת הבחירה האלוקית בעם ישראל. בכך אנו משמשים כנציגי העם כולו לדורותיו, הזוכים לשבת בהיכל הישיבה וללמוד תורה. זוהי ההצדקה המוסרית לכך שאיננו

¹⁰ שו”ת מהרי”א ענזיל, סוף תשובה ו: ”המחבר הוא היה רבנו יהודה הלוי, בדורות הגאונים... וספרו קודש הקודשים כידוע”.

¹¹ ספר הכוזרי, מאמר ב, אות נ (בתרגום אבן שמואל)

¹² עיין ברכות, דף יא, עמוד ב

¹³ שם, עמוד 39

¹⁴ על פי זהר, כרך ג, אחרי מות, דף עג, עמוד א

¹⁵ עיין דרשות בית דוד (לבעל הנחלת דוד), דרוש ו: ”כאשר העובד ע”ז הוא כופר באחדותו ית’ ומשתף לו דבר אחר כאמור ככה לעומת זה עון המחלוקת ופירוד הלבבות ההווה בין אנשי האומה הישראלית הוא עצם הכפירה כמו כן באחדותו”.

⁶ דף פא, עמוד א

⁷ דף פה

⁸ ירמיהו, פרק ט, פסוק יא

⁹ שם, פסוק יב

”מְנַשְׁרִים קְלוֹ מְאֲרִיזוֹת גְּבֻרָו”

התחדש לי היום דבר שמעולם לא חשבתי עליו, על אף שראיתי את הדברים עשרות ואולי מאות פעמים. באגרת תקנ”ה ב’אגרות ראייה’ עוסק הרב זצ”ל בבירור שיסוד קדושת ישראל בנוי על שני יסודות - יסוד הבחירה ויסוד הסגולה: **”וכל עיקרה של ברית אבות, שאיננו פוסק אפילו כשתמה כבר זכות אבות”**, שהלוא הבן לא יחדל לעולם מלהיות בנו של אביו, **”הוא בא מצד כוח הסגולה. ובעקבא דמשיחא מתגבר ביותר כח הסגולה”**. לאור מאורעות השנה התחדדה אצלי הבנת משפט זה - כוח הסגולה מופיע הן בשלומי אמוני ישראל והן בשאינם; כוח הסגולה הופיע באנשים שנכנסו לרכב בשמחת תורה ודהרו אל התופת במטרה להציל יהודים, חרף הסיכוי הנמוך שישבו לילדיהם המצפים להם בבית, בין אם אלה שמרו על ‘שמחת תורה’ קודם לכן ובין לאו. כוח סגולה אלוקית זה התפרץ אצל הצנחנים שבכו בכותל, והוא מופיע גם כיום בקרב אלפי הלוחמים וגם בנו. הם הם הדברים - הכל מתחיל מצד סגולת ישראל.

הבנה זו תוביל לגל של תשובה שיהדהד בכל שדרות האומה, כפי שאמר הרצי”ה. גלי התשובה הללו אכן הולכים ונישאים, העם בריא ורוחו בריאה. אין להתבלבל מהדיבורים באמצעי התקשורת, שהיא בבחינת **”אסתירא בלגינא - קיש קיש קריא”**¹⁶. לא בשל העובדה שהדוברים הללו יותר קולניים וצעקניים ויודעים כיצד להגיד דברים המזעזעים את הלב ומחלישים את רוח האומה - אנו נתפעל מהם. אדרבה, אנו סמוכים ובטוחים בכך ש”**נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחַם**”¹⁷ והניצחון הגדול בוא יבוא.

”וְנִזְכָּה כָּלֵנוּ בְּמַהְרָה לְאֹדְרוֹ”

את דבריהם של שלושת עמודי השיטה הרעיונית הציונית עלינו ללמוד בישיבות, ובכללן גם ישיבת

’הכתל’. זהו הבסיס עליו אנו נשענים כשיבה, כלוחמים וכאומה.

יש לבנות את ההכרה בשלושת עמודי היסוד: עם, תורה וארץ, כפי ששם ריה”ל בפיו של ‘החבר’ בדבריו למלך כוזר בסעיף זה: **”התבונן וראה איך הגיע העניין האלוקי, אשר דבק באברהם ואחריו בכלל בני הסגולה שיצאו ממנו בארץ המקודשת, להעלאת האומה מדרגה אחר מדרגה... ולכן נקרא האלוק ‘אלוקי אברהם’ ו’אלוקי הארץ’, כמו שהוא נקרא ‘יושב הכרובים’ ו’יושב ציון’ ו’שוכן ירושלים’, בהיות המקומות האלה דומים לשמיים, אשר נאמר בהם: ‘היושבי בשמיים’, כי במקומות ההם נגלה אורו ככל אשר נגלה בשמיים”**. בארץ ישראל, ואני מעז לומר: במדינת ישראל, נגלה האור האלוקי כמו בשמיים. האור הזה מתגלה בהצלחתו המשגשגת של עם ישראל במדינת ישראל; האור האלוקי הזה מתגלה בהתפשטות התורה העצומה המופיעה כיום, כאשר מאות אלפים יושבים ועוסקים בתורה; האור האלוקי הזה מתגלה בגבורת הלוחמים. זהו גילוי העניין האלוקי על עם הסגולה בארץ הסגולה.

רעיון זה טמון בדברי הנביא ישעיהו בפרק מב, בו מצויים יסודות רבים¹⁸: **”נִתְּנוּ נְשָׁמָה לְעַם עֲלֵיָהּ וְרוּחַ לְהִלְכִים בָּהּ”** - **”נִתְּנוּ נְשָׁמָה”** זו התורה, **”לְעַם”** זהו עם ישראל, **”עֲלֵיָהּ”** היינו בארץ ישראל. **”וְרוּחַ לְהִלְכִים בָּהּ”** - רוח אלוקית של סגולה נושבת על ההולכים בה, בארץ ישראל, והיא הולכת ומתחזקת עוד ועוד בעקבתא דמשיחא ובאתחלתא דגאולה. בעזרת ה’, נאיר בתוכנו את האור הגדול הזה, אור הסגולה, על ידי לימוד התורה הגדולה הזו, ומתוך כך נקרין אותו לכל העם ותיבנה בו קומה רוחנית שתגִבֵה יותר ויותר.

¹⁶ בבא מציעא, דף פה, עמוד ב - ”סלע אחד בלגינא מתקשקש ומשמיע קול, ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול” (רש”י).
¹⁷ שמואל א, פרק טו, פסוק כט

